

dr Zbigniew MOSZUMAŃSKI ¹

WOJNA DOMOWA W JEMENIE 2011–2012

Słowa kluczowe: konflikty zbrojne, Jemen, bezpieczeństwo narodowe, zagrożenia terrorystyczne, zwalczanie terroryzmu

STRESZCZENIE

Autor omawia przebieg wewnętrznych konfliktów w Jemenie w latach 2011–2012. Separatyści na południu Jemenu i szyicki rebelianci Hutich na północy kraju powodowali osłabienie władzy centralnej państwa. Mieszanie się Arabii Saudyjskiej w wewnętrzne sprawy Jemenu (także zbrojnie) i terror Al-Kaidy utrudniały kierowanie państwem i zapewnienie bezpieczeństwa narodowego. Do tego trzeba jeszcze dodać wpływy religijne, brytyjskie a nawet komunistyczne. Najbardziej jednak pogłębia przepaść wśród ludności konflikt między społecznościami religijnymi: sunnitami i szyitami.

Jemen był niegdyś nazywany przez Rzymian „Arabia Felix” (szczęśliwa Arabia). Górzysty kraj na południu Półwyspu Arabskiego jest dziś jednak daleki od szczęśliwości. W Jemenie, kiedyś kraju kadzidła, mirry i przypraw korzennych, który w 1990 roku świętował połączenie Południa z Północą, w którym odkryto pola naftowe, a entuzjazm ludności zapowiadał dobrą przyszłość, wszystko potoczyło się zupełnie inaczej niż przewidywano.

Od niepodległości do zjednoczenia

Podobnie jak w Iraku i Libanie, geneza napięć wewnętrznych leży w religijnej heterogeniczności ludności Jemenu. Aż 70% 23-milionowego narodu wyznaje sun-

¹ Towarzystwo Wiedzy Obronnej.

nizm². Około jednej trzeciej ludności, głównie na północy w prowincji (muhafazie) Sada, należy do grupy szyickich zajdytów³.

Różnice między sunnitami i szyitami⁴ oraz nienawiść między nimi wynikają ze sporu o przywództwo nad muzułmanami po śmierci proroka Mahometa w 632 roku. Jedna z grup muzułmańskich wybrała następcą proroka jego zwolennika i poplecznika Abu Bakra na pierwszego kalifa⁵. Druga grupa wiernych opowiedziała się za Alim – bratem stryjczym, przybranym synem, zięciem Mahometa – mężem jego córki Fatimy i ich potomkami⁶. Oprócz tej czysto formalnej różnicy, jest jeszcze różnica religijna. W przeciwieństwie do sunnitów, szyici wierzą w „niewidzialny” spirytualistyczny przekaz (transmisję) Allaha na potomków Mahometa, ostatniego z wielkich proroków.

W kolejnych stuleciach po śmierci Mahometa islam rozprzestrzenił się stopniowo na Bliskim Wschodzie, w Afryce Północnej i także po części w Europie. Podczas tej ekspansji wyznania zmieniały się w poszczególnych regionach na zasadzie „cuius regio, eius religio”⁷. Konkurencja i częste ostre konflikty między obydwu odłamami islamu prowadziły i nadal prowadzą do napięć wewnętrznych w wielu państwach, zwłaszcza jednak w Iraku, Libanie i Jemenie.

Jednym z najbardziej podzielonych pod względem etnicznym i wyznaniowym państw na świecie jest Jemen. Sytuacja ta jest wynikiem skomplikowanych procesów historyczno-politycznych, które zachodziły na jego terytorium. Część północna Jemenu, okupowana od XVI wieku przez Turcję, adaptowała zwyczaje i tradycje związane z kulturą osmańską. Niepodległość uzyskała w 1918 roku, przyjmując

² Sunnizm – jeden z trzech głównych ortodoksyjnych odłamów islamu, wierny ortodoksyjnej tradycji Sunny, uznający wszystkich kalifów do 1258 roku za prawowitych następców proroka Mahometa. Religia w Jemenie składa się głównie z dwóch głównych islamskich grup religijnych. Około 65% populacji muzułmańskiej stanowią sunnici, a 35% – szyici. Zob. *Yemen 2012 International Religious Freedom Report*, <https://www.state.gov/documents/organization/208632.pdf> [dostęp: 25.03.2019].

³ Zajdyci – najmniejsza i najbardziej zbliżona do sunnizmu grupa szyitów. Duchowni zajdyccy sprawowali władzę w Jemenie Północnym do 1962 roku (z licznymi przerwami).

⁴ *Sunnis and Shia: Islam's Ancient Schism*, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-16047709> [dostęp: 25.03.2019].

⁵ Kalif – tytuł następców Mahometa. Zob.: *Słownik języka polskiego*, Warszawa 1978, t. 1, s. 859.

⁶ *Shia – historia szyizmu – mistycznego nurtu w islamie*, <http://www.macierz.org.pl/artykuly/sufizm/shia-historia-szyizmu-mistycznego-nurtu-w-islamie.html> [dostęp: 25.03.2019].

⁷ *Czyja władza, tego religia*, tzn. religia panującego obowiązywała poddanych. Zob. więcej: M. Bückelmann, *Eroberungskriege des Islams im Mittelalter und Islamisierung im 21. Jahrhundert*, „ASMZ” 2010, nr 1–2, s. 10–11.

rodzaj kościelnej monarchii (teokracji) rządzonej przez przywódcę religijnego imama. Dopiero we wrześniu 1962 roku sunniccy oficerowie pod dowództwem płk. Abd Allaha as-Sallala⁸ położyli kres panowaniu ostatniego imama Muhammada al-Badra i utworzyli Jemeńską Republikę Arabską⁹. Sam al-Badr zdołał schronić się w sąsiedniej Arabii Saudyjskiej i stamtąd próbował organizować siły zdolne do odzyskania panowania w kraju. Tymczasem wojskom republikańskim przyszyły z poparciem Egipt i Związek Radziecki. Natomiast stronę rojalistów poparły Arabia Saudyjska, Iran, Jordania oraz Francja i Wielka Brytania. Nowe władze nie cieszyły się zbyt dużym poparciem jemeńskich plemion, a zwolennicy al-Badra stopniowo odzyskiwali kontrolę nad północnymi terenami. Obalony przywódca Jemenu wkrótce powrócił do kraju i rozpoczął regularną walkę o odzyskanie władzy. Szala zwycięstwa przechylała się z jednej na drugą stronę, konflikt przedłużył się na wiele lat. Sytuację załagodziło dopiero wycofanie się wojsk egipskich w 1967 roku, co doprowadziło do podpisania porozumienia i uznania państwa przez Arabię Saudyjską w 1970 roku. Funkcję głowy państwa, po odejściu prezydenta Abd Allaha as-Sallala, pełnili kolejno: Abdul Rahman al-Irjani (1967–1974), Ibrahim al-Hamdi (1974–1977) i Ahmad al-Gaszmi (1977–1978). 18 lipca 1978 r. prezydentem Jemeńskiej Republiki Arabskiej został Ali Abd Allah Salih¹⁰.

W tym samym czasie Jemen Południowy pozostawał pod ścisłą kontrolą Wielkiej Brytanii. Dnia 28 listopada 1967 roku Brytyjczycy opuścili Jemen Południowy. Dwa dni później ogłoszono utworzenie Ludowej Republiki Jemenu Południowego z dotychczasowego terytorium Federacji Arabii Południowej i Protektoratu Arabii Południowej. Jej pierwszym prezydentem został Kahtan Muhammad asz-Szabi. W 1970 roku kraj zmienił nazwę na Ludowo-Demokratyczną Republikę Jemenu i stał się sojusznikiem Związku Radzieckiego. Władzę w kraju przejęło radykalne skrzydło Frontu Narodowego, wprowadzając rządy terroru¹¹.

⁸ Urodzony 9 stycznia 1917 r. w Sanie, zmarły 5 marca 1994 r. również w Sanie, marszałek, pierwszy prezydent Jemeńskiej Republiki Arabskiej w latach 1962–1967.

⁹ O.G. Gerasimov, *Jemenskaâ revolúciâ 1962–1972*, Moskwa 1979, passim.

¹⁰ Urodzony 21 marca 1942 r. w Al-Ahmarze, zginął w zamachu 4 grudnia 2017 r. w Sanie. W latach 1978–1990 pełnił funkcję prezydenta Jemeńskiej Republiki Arabskiej, czyli Jemenu Północnego, a po połączeniu w 1990 roku Jemenu Północnego z Jemenem Południowym – nowo powstałą Republiką Jemenu. W 2006 roku został wybrany na kolejną kadencję. W styczniu 2011 roku wybuchło przeciwko niemu powstanie ludowe. Ranny w czasie zamachu bombowego 3 czerwca 2011 roku, udał się do Arabii Saudyjskiej. Obowiązki prezydenta przejął wówczas wiceprezydent Abd Rabbuh Mansur al-Hadi.

¹¹ *Zbrojne konflikty i spory międzynarodowe u progu XXI wieku. Analiza problemów i studia przypadków*, red. W. Malendowski, Wrocław 2003, s. 211–213.

W latach siedemdziesiątych ubiegłego wieku doszło do dwóch ostrych konfliktów między Jemenem Północnym i Południowym, które tylko dzięki interwencji państw arabskich nie doprowadziły do wybuchu wojny. Pierwszy miał miejsce w 1972 roku i zakończył się podpisaniem porozumienia w Kairze w dniu 28 października 1972 r., w którym określono plan zjednoczenia obydwu krajów¹². Drugi konflikt wywołał natomiast Jemen Południowy w lutym 1979 roku, oskarżany przez sąsiada o ingerowanie w jego sprawy wewnętrzne i wspieranie lewicowych bojówek¹³.

W 1980 roku Ludowo-Demokratyczna Republika Jemenu zaczęła powoli wkroczać na drogę reform. Prezydentem został Ali Nasir Muhammad, jednocześnie sekretarz generalny Jemeńskiej Partii Socjalistycznej, który złagodził nieco rygor i rozpoczął zbliżenie z pozostałymi krajami arabskimi. Polityki tej nie popierała jednak rządząca większość, co w konsekwencji doprowadziło do ostrego podziału w partii, zakończonego przewrotem. W jego wyniku, dnia 13 stycznia 1986 roku władzę w państwie objął Hajdar Abu Bakr al-Attas. Z początku starał się zaostriżyć reżim, ale w wyniku postępującego rozpadu systemu komunistycznego, jak i idącego za tym znacznego spadku zainteresowania Związku Radzieckiego sprawami wewnętrznymi Jemenu, prezydent stopniowo łagodził rygor systemu. Jemen Południowy, pozbawiony radzieckiego wsparcia politycznego i finansowego, zaczął pogrążać się w chaosie. W czasie tego kryzysu stopniowo zacieśniała się współpraca z Jemenem Północnym. W listopadzie 1989 roku podpisano deklarację zjednoczeniową, zgodnie z którą dnia 22 maja 1990 roku obydwu państwa utworzyły Republikę Jemenu. Uchwalono nową konstytucję, przeprowadzono wybory parlamentarne, a także podzielono się najważniejszymi stanowiskami państwowymi¹⁴.

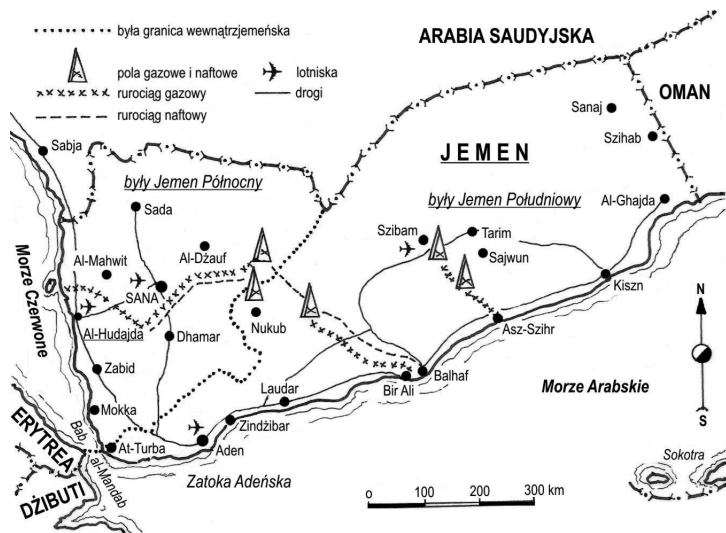
Podczas wojny o Kuwejt w 1991 roku Jemen solidaryzował się z Irakiem (wbrew naciskom, by tego nie robił). Doprowadziło to do ogólnego potępienia władz w Sanie przez kraje zachodnie i bogate kraje arabskie w rejonie Zatoki Perskiej. Arabia Saudyjska wydalila ponad pół miliona zatrudnionych u siebie Jemeńczyków. Brak finansowego wsparcia ze strony arabskich sąsiadów szybko doprowadził do otreźwienia. Ekonomiczne i socjalne różnice między regionami i kryzys gospodarczy nie dały się własnymi środkami z dnia na dzień wyeliminować. 21 maja 1994 roku Jemen Południowy, na terenie którego znajdowały się pola

¹² F.G. Gause, *Saudi-Yemeni Relations. Domestic Structures and Foreign Influence*, New York 1990, s. 98.

¹³ R. Hermann, *Perceptions and Behavior in Soviet Foreign Policy*, Pittsburgh 1985, s. 152; R. Burrowes, *Middle East Dilemma. The Politics and Economics of Arab Integration*, New York 1999, s. 187–210.

¹⁴ H. Albrecht, *1001. Reform im Jemen. Wirtschaftsreformen, Staat und Machterhalt*, Münster 2002, s. 51–59.

roponośne, ogłosił secesję. Między stronami doszło do krwawych starć przy użyciu broni ciężkiej. Ostatecznie sytuacja została opanowana przez wojska prezydenta Alego Abd Allaha Salihia przy wsparciu Stanów Zjednoczonych¹⁵.

Szkic 1. Republika Jemenu po zjednoczeniu

Źródło: opracowanie własne.

Przytłumiony konflikt jednak rozgorzał na nowo w 2004 roku. Tym razem na północy kraju. Przywódca zajądztów Husajn Badreddin al-Huti wystąpił w prowincji Sada przeciw rządowi w Sanie. Jego ugrupowanie Asz-Szahab al-Huminin dążyło do przejęcia władzy w kraju i upowszechnienia prawa szyickiego. Władze jemeńskie oskarżyły Iran o wspieranie rebelii. Po śmierci Husajna Badreddina al-Hutiego¹⁶, walkę dalej poprowadził jego brat Abdul Malik (Badreddin) al-Huti¹⁷.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ Dnia 10 września 2004 roku Jemeńskie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Obrony wydało oświadczenie, że Husajn Badreddin al-Huti został zabity wraz z 20 pomocnikami w dystrykcie Marran w prowincji Sada. Zob.: *Yemeni Forces Kill Rebel Cleric*, http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3643600.stm [dostęp: 26.03.2019].

¹⁷ M. Almeida, *Profile: Who are Yemen's Houthis?*, <http://english.alarabiya.net/en/perspective/profiles/2014/10/08/Profile-Who-are-Yemen-s-Houthis-.html> [dostęp: 26.03.2019].

Z obawy przed dalszymi ruchami separatystycznymi, zwłaszcza na południu, prezydent Salih zdecydował się na radykalne wystąpienie przeciwko rebelii Hutich¹⁸. Od 2004 roku bombardowania lotnicze i ostrzał artyleryjski wypędziły ponad 750 000 osób z ich siedzib i zniszczyły w dużej mierze infrastrukturę i podstawy życia mieszkańców. Walki trwały do 2008 roku, kiedy doszło do zawieszenia broni. Cenę za wewnętrzny konflikt zbrojny zapłaciła ludność cywilna. Wieloletnia wojna domowa uczyniła Jemen najbiedniejszym państwem na Półwyspie Arabskim. Z 49-procentowym analfabetyzmem, 35-procentowym bezrobociem¹⁹, z kurczącymi się zasobami ropy naftowej i brakiem wody kraj ten stał się wręcz idealnym terenem działania Al-Kaidy.

Magnes dla terrorystów

Al-Kaida jest przeciwnikiem arcykonserwatywnej Arabii Saudyjskiej. Od 2008 roku Osama bin Laden znacząco zaktywizował swoją sieć w kraju sunnickiego fundamentalizmu. Krwawe zamachy najpierw przeciw „niewiernym” (obcokrajowcom), potem przeciw Arabom i wreszcie kluczowym obiektom przemysłu naftowego wzburzyły władców Arabii Saudyjskiej. Pod koniec 2008 roku, po konsekwentnej i skutecznej walce rozbito terrorystyczną strukturę w Arabii Saudyjskiej, lecz członkowie tej organizacji wycofali się sprawnie za granicę do Jemenu.

Granice na pustyni nie mają praktycznego znaczenia dla miejscowych nomadów, którzy przeganiają swoje stada w dowolne miejsca. Na podobnych zasadach przenikali przez granicę z północnym sąsiadem jemeński terroryści, w tym także bojownicy Al-Kaidy, udając lokalnych nomadów. Choć władze w Rijadzie uważały to za naruszanie swej suwerenności, lecz nie były w stanie temu skutecznie przeciwdziałać.

Zainteresowanie Jemenem zmieniło się radykalnie w 2009 roku. W styczniu rozpoczęto tam formowanie organizacji pod nazwą Al-Kaida Półwyspu Arabskiego w wyniku połączenia dwóch regionalnych grup Al-Kaidy w Arabii Saudyjskiej i Jemenie. Główną siłą napędową ugrupowania był były doradca Osamy bin Ladena Nasser Abdul Karim al-Wuhajsi, wspomagany przez Anwara al-Aulakiego i Saida al-Szihriego²⁰. Al-Kaida Półwyspu Arabskiego została uznana za organizację ter-

¹⁸ Huti – jemeński ruch o charakterze polityczno-militarnym, skupiający plemiona zajdyckie (jeden z odłamów szyizmu) zamieszkujące w większości północno-zachodni Jemen.

¹⁹ *Jemen – podstawowe informacje*, 22 czerwca 2010, <https://podroze.onet.pl/ciekawe/jemen-podstawowe-informacje/8fjxmxg> [dostęp: 26.03.2019].

²⁰ *Al-Qaeda in the Arabian Peninsula: who are they?*, <https://www.channel4.com/news/al-qaeda-in-the-arabian-peninsula-who-are-they> [dostęp: 26.03.2019].

rorystyczną 14 grudnia 2009 roku przez sekretarz stanu Stanów Zjednoczonych Ameryki Hillary Clinton²¹. Już w następnym roku, po rozpoczęciu regularnych działań w Jemenie, Stany Zjednoczone ogłosiły, iż Al-Kaida Półwyspu Arabskiego stanowi zagrożenie dla ich kraju.

W związku z tym zagrożeniem w marcu 2010 roku wojska saudyjskie uderzyły na bazy Al-Kaidy Półwyspu Arabskiego na pograniczu z Jemenem. Ujęto 113 prawdopodobnych terrorystów, ale zagrożenie pozostało²².

Eksperci zajmujący się sprawami terroryzmu sądzą, że w Jemenie mogło wówczas przebywać 500–600 bojowników Al-Kaidy²³. Organizacja ta próbowała w cieniu malejącego autorytetu państwa zbudować właśnie tutaj swój „zbawczy port”. W razie klęski w Afganistanie i Pakistanie „wojownicy boga” mogli się ponownie zorganizować w Jemenie. Najbardziej niebezpieczny arabski kraj, który charakteryzuje się bezprawiem, słabością władzy centralnej i ubóstwem, stanowi magnes dla terroryzmu.

Nieustanne walki w Jemenie powodowały wewnętrzne migracje ludności. Z informacji Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców²⁴ wynika, że tylko w prowincji Sada w październiku 2011 roku migracja dotyczyła 110 000 mieszkańców²⁵. Jemen wydawał się być krajem bez przyszłości i jako taki stanowił idealną pożywkę dla międzynarodowego terroryzmu. Przez lata usiłował to wyartykułować prezydent Salih. Aby wzbudzić większe międzynarodowe zainteresowanie problemem, nazwał terrorystami nawet rebeliantów Hutich. Próbował dzięki temu uzyskać finansowe i militarne wsparcie Zachodu.

Pojawiły się nawet pierwsze sukcesy – Stany Zjednoczone Ameryki wpisały Hutich na listę organizacji terrorystycznych. Taki sam kierunek przyjęła taktyka oskarżania Hutich o wprowadzenia i mordowanie członków organizacji charytatyw-

²¹ *Al-Qaeda in the Arabian Peninsula (AQAP)*, <https://www.cfr.org/background/al-qaeda-arabian-peninsula-aqap> [dostęp: 26.03.2019].

²² C. Murphy, *AQAP's Growing Security Threat to Saudi Arabia*, <https://ctc.usma.edu/aqaps-growing-security-threat-to-saudi-arabia/> [dostęp: 27.03.2019].

²³ Zob. „Failed” oder „Fragile” State?, „if-Zeitschrift für Inneere Führung” 2011, nr 1. Nie należy przy tym zapominać, że Jemen jest krajem pochodzenia rodziny Osamy bin Ladena.

²⁴ UNHCR – United Nations High Commissioner for Refugees – Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców.

²⁵ *Yemen Humanitarian Emergency. OCHA Situation Report No. 9, 14 October 2011*, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/OCHA%20Situation%20Report%20No.9%20-%20Yemen%20Humanitarian%20Emergency%2014%20October%202011.pdf> [dostęp: 27.03.2019].

nych i turystów²⁶. Choć bardziej prawdopodobne były to w tym wypadku działania sunnickich band przestępczych współdziałających z Al-Kaidą.

Za początek ataków terrorystycznych Al-Kaidy uważa się zamach na amerykański niszczyciel USS Cole w porcie w Adenie w dniu 12 października 2000 roku, w wyniku uderzenia łodzi wyładowanej materiałami wybuchowymi w okręt. W efekcie eksplozji życie straciło 17 marynarzy amerykańskich, a 39 zostało rannych²⁷. Zdarzenie to pogorszyło stosunki dyplomatyczne na linii Sana – Waszyngton. Rok później, po ataku na nowojorski WTC, trudno już było mówić o jakimkolwiek partnerstwie Stanów Zjednoczonych Ameryki z Jemenem, choć jeszcze nie używano jednoznacznie określenia „przeciwnik” w odniesieniu do Jemenu²⁸.

W Boże Narodzenie 2009 roku udaremniono próbę zamachu na airbus A-330 linii Delta z 289 osobami na pokładzie amerykańskiej linii lotniczej Northwest lecący z Amsterdamu do Detroit. Zamachowiec pochodził z jemeńskiej Al-Kaidy²⁹.

Po niepokojach marcowych w 2011 roku Jemen został uznany za „Fragile State” – państwo, które nie było w stanie pełnić swoich funkcji³⁰, choć przez wiele lat wcześniej sytuacja była nieco korzystniejsza. Aktywność ludzi bin Ladena zaniepokoiła jednak zarówno Stany Zjednoczone Ameryki, jak i Arabię Saudyjską, która obawiała się niepokojów w królestwie arabskim³¹.

²⁶ Pięciu Polaków, którzy pojechali na turystyczną wyprawę do Jemenu, uprowadzono w Wigilię 1996 roku. Natomiast 2 marca 2000 roku sprzed centrum medycznego w Sanie został porwany ambasador RP w Jemenie Krzysztof Suprowicz. Zob. *Porwany w Jemenie ambasador jest cały i zdrowy*, <https://www.rmfm24.pl/fakty/news-porwany-w-jemenie-ambasador-jest-caly-i-zdrowy,nId,123253> [dostęp: 27.03.2019].

²⁷ *USS Cole Bombing Fast Facts*, <https://edition.cnn.com/2013/09/18/world/meast/uss-cole-bombing-fast-facts/index.html> [dostęp: 29.03.2019].

²⁸ Piętnastu z dziewiętnastu zamachowców na WTC pochodziło z Arabii Saudyjskiej. Zob. *„Failed” oder „Fragile” State?*, op. cit.

²⁹ M. Bosiacki, B.T. Wieliński, *Nieudany zamach w samolocie do Detroit*, http://wyborcza.pl/1,75399,7400071,Nieudany_zamach_w_samolocie_do_Detroit.html [dostęp: 23.03.2019].

³⁰ Przez pojęcie „słabe” rozumie się państwo, które swoje obowiązki wobec obywateli wykonuje w niewystarczającym zakresie. Zob. więcej: K.J. Menkhaus, *State Fragility as a Wicked Problem*, „PRISM” 2010, t. 1, nr 2, s. 85–100; *„Failed” oder „Fragile” State?*, op. cit.

³¹ Obawy były uzasadnione. Al-Kaida poczyniła sobie w Jemenie coraz śmielej. W maju 2011 roku 300 jej bojowników opanowało miasto Zindżibar na wybrzeżu Zatoki Adeńskiej (położone na wschód od Adenu). Zob. *Al-Kaida zajęła miasto*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/al-kaida-zajela-miasto,172753.html> [dostęp: 27.03.2019].

Oprócz terrorystów z Al-Kaidy król Abdullah obawiał się rebeliantów Hutich³². Niektórzy porównywali ich bowiem z szyickim Hezbollahem w Libanie. Przywódca Hutich był nawet nazywany jemeńskim Nasrallahem³³. Saudyjski wiceminister obrony Chalid bin Sultan, syn saudyjskiego następcy tronu, zapowiedział rygorystyczną kontrolę północnych terenów Jemenu. Rozpoczęła się ona systematycznym bombardowaniem lotniczym i ostrzałem artyleryjskim rejonów przygranicznych Jemenu opanowanych przez rebeliantów. Jej zasięg sięgnął rejonu miasta Sada – twierdzy Hutich. Efektem tego, jak zwykle w konfliktach lokalnych, niskie są straty militarne, za to bieda i cierpienia są udziałem ludności cywilnej. UNICEF³⁴ twierdzi, że w wyniku operacji saudyjskiej zniszczono 50 szkół i ewakuowano 240 wiosek jemeńskich³⁵. Sytuacja we wspomnianym regionie była więc tragiczna, a zarazem napięta. W dodatku trudno się było spodziewać jakiegokolwiek współpracy między sunnicką Al-Kaidą a szyickimi Huti, chociażby ze względów religijnych i ideologicznych.

Al-Kaida atakuje

W styczniu 2011 roku przeciwko władzy prezydenta Salih wybuchła rewolucja. Dnia 18 marca 2011 r. zamaskowani snajperzy zabili ponad 50 nieuzbrojonych demonstrantów w Sanie. Wydarzenie było punktem zwrotnym powstania, które spowodowało wiele dezercji wojskowych. Dnia 22 marca gen. mjr Ali Mohsen Salih al-Ahmar, dowódca Północno-Zachodniego Okręgu Wojskowego i 1. Dywizji Pancерnej, oświadczył, że jego żołnierze będą bronić protestujących. Oświadczenie Mohsena w rzeczywistości podzieliło wojsko. Wielu dowódców poparło go, m.in. brygadierzy: Mohammed Ali Mohsen – dowódca Wschodniego Okręgu Wojskowego, Hamid al-Koszebi – dowódca 310 Brygady w Omran,

³² Dnia 27 sierpnia 2009 roku próbowano dokonać zamachu na saudyjskiego zastępcę ministra spraw wewnętrznych do spraw bezpieczeństwa księcia Muhammada bin Naifa, który był odpowiedzialny za saudyjską kampanię skierowaną przeciwko Al-Kaidzie. Zob.: M. Lipa, *Eldorado na pustyni*, „Polska Zbrojna” 2012, 29 stycznia, nr 5, s. 51.

³³ *Sayyid Hassan Nasrallah*, <http://www.al-shia.de/sayyid-hassan-nasrallah/> [dostęp: 27.03.2019].

³⁴ UNICEF – United Nations International Children’s Emergency Fund – Fundusz Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci.

³⁵ *Statement by Sigrid Kaag, UNICEF Regional Director for the Middle East and North Africa about the escalation in Northern Yemen, 13 November 2009*, https://www.unicef.org/media/media_51744.html [dostęp: 27.03.2019].

Nasser Eldżahori – dowódca 121 Brygady. Inni, w tym Gwardia Republikańska, wsparli prezydenta³⁶.

Próbę zakończenia konfliktu podjęła Rada Współpracy Zatoki Perskiej³⁷, która prowadziła negocjacje między stroną rządową a opozycją. Pomimo wynegocjowania porozumienia o transferze władzy, prezydent Salih dwukrotnie odmawiał jego podpisania. Dnia 3 czerwca 2011 roku prezydent został ciężko ranny³⁸ w czasie ataku raketowego na pałac prezydencki. Następnego dnia udał się na leczenie do Arabii Saudyjskiej, a jego obowiązki w kraju przejął wiceprezydent Abd Rabbuh Mansur Hadi³⁹.

W momencie gdy prezydent Salih rozpoczął leczenie w Rijadzie, niemal na całym terytorium Jemenu rozgorzały walki. Na północy trwała rebelia szyitów – zajdytów (rebelia Hutich)⁴⁰. W największych miastach walczyli powstańcy antyrządowi z zamiarem obalenia prezydenta. Rebelia separatystyczna objęła teren Jemenu Południowego⁴¹. Na to wszystko nałożyła się wzmożona aktywność Al-Kaidy Półwyspu Arabskiego, określana także rebelią Al-Kaidy⁴². Trwały walki

³⁶ *Yemen's Military-Security Reform: Seeds of New Conflict? Middle East Report No 139*, Brussels, 4 April 2013, s. 12–13; *Top Army Commanders Defect in Yemen*, <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/03/2011320180579476.html> [dostęp: 3.03.2019]; *Jemen. Bunt części wojska*, https://www.altair.com.pl/news/view?news_id=5892 [dostęp: 3.03.2019].

³⁷ Rada Współpracy Zatoki Perskiej powstała 25 maja 1981 roku w Rijadzie. W jej skład wchodzi 6 państw: Arabia Saudyjska, Bahrajn, Katar, Kuwejt, Oman i Zjednoczone Emiraty Arabskie. Rola tej organizacji w rozwiązaniu kryzysu jemeńskiego zasługuje na szczególną uwagę, albowiem Rada okazała się jedyną zewnętrzną siłą, będącą w stanie skutecznie mediować i doprowadzić do ustąpienia prezydenta Saliha. Zob. więcej: K. Kowalewska, *Państwa Rady Współpracy Zatoki wobec „arabskiej wiosny”*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2012, nr 3–4, s. 172–173.

³⁸ W zamachu raketowym Salih odniósł wiele ciężkich obrażeń. Miał poparzoną w 40 procentach powierzchnię ciała oraz drogi oddechowe, łącznie z obrażeniami wewnętrznymi innych organów.

³⁹ R.F. Worth, L. Kasinof, *Yemeni President Wounded in Palace Attack*, <https://www.nytimes.com/2011/06/04/world/middleeast/04yemen.html> [dostęp: 27.03.2019].

⁴⁰ *Tens Killed as Battles Between Tribes, Houthis Resume in Yemen*, <http://yemenpost.net/Detail123456789.aspx?ID=3&SubID=3805> [dostęp: 27.03.2019].

⁴¹ M. Mukhashaf, J. Logan, *Eight die as Yemeni Troops Fight Southern Rebels*, <https://www.reuters.com/article/us-yemen-clashes/eight-die-as-yemeni-troops-fight-southern-rebels-idUSTRE7591RU20110610> [dostęp: 1.03.2019].

⁴² T. Otłowski, *Sytuacja w Jemenie a przyszłość wojny z Al-Kaidą*, „Biuletyn Opinii FAE”, 2012, nr 7, s. 5–8.

w Zindżibarze, w którym została okrążona jemeńska 25. Brygada Zmechanizowana⁴³.

W lipcu 2011 roku rozpoczęła się ofensywa wojsk rządowych (m.in. 119 Brygady) i sił paramilitarnych klanów plemiennych (łącznie około 1000 osób, czołgi, wyrzutnie artylerii raketowej) w prowincji Abjan w celu odzyskania Zindżibaru i odblokowania 25. Brygady Zmechanizowanej⁴⁴. Odzyskanie panowania nad tą prowincją było ważne. Jest ona bowiem położona w pobliżu cieśniny Bab al-Mandab, przez którą codziennie tankowce przewożą do 3 mln baryłek ropy naftowej z rejonu Zatoki Perskiej w kierunku Morza Czerwonego i Suezu.

Opozycja jemeńska uważała, że było przyzwolenie władzy centralnej na zajęcie Zindżibaru przez Al-Kaidę. Chodziło bowiem o to, by udowodnić, że jest niezbędny powrót do kraju prezydenta Saliha, gdyż tylko on jest w stanie przywrócić w nim porządek i uporać się z wewnętrznymi przeciwnikami, zwłaszcza z Al-Kaidą.

Potyczki (starcia, walki) między wojskami jemeńskimi a bojówkami Al-Kaidy trwały permanentnie w wielu miastach i osiedlach prowincji (muhafaz): Abjan, Al-Bajda, Marib, Sana, Szabwa i Zamar. Terrorystom udało się zawładnąć miejscowościami Dżaar i Dufas w prowincji Abjan. W Dufasie zginęło 26 bojowników i 38 odniosło rany. Straty wojska wyniosły 10 zabitych i około 30 rannych⁴⁵. Starcia miały miejsce także w prowincji Lahidż. W Adenie w zamachu samobójczym na punkt kontrolny przed bazą wojskową zginęli żołnierze jemeńscy⁴⁶.

Straty ponieśli także przywódcy Al-Kaidy. I tak:

- w wyniku ataku amerykańskiego bezzałogowego bojowego statku powietrznego MQ-1 „Predator”⁴⁷ zginęli 5 maja 2011 roku średniego szczebla dzia-

⁴³ H. Almasmari, *Fighting Erupts in Embattled Southern Yemen*, <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/meast/07/17/yemen.unrest/> [dostęp: 27.03.2019 r.].

⁴⁴ A. McGregor, *The Battle for Zinjibar. The Tribes of Yemen's Abyan Governorate Join the Fight Against Islamist Militancy*, <https://jamestown.org/program/the-battle-for-zinjibar-the-tribes-of-yemens-abyan-governorate-join-the-fight-against-islamist-militancy/> [dostęp: 27.03.2019].

⁴⁵ A. al-Haj, *26 Militants, 10 Soldiers Killed in Yemen Fighting*, http://www.nbcnews.com/id/44316303/ns/world_news-mideast_n_africa/t/militants-soldiers-killed-yemen-fighting/#.XM0IsEjgqUk [dostęp: 3.03.2019].

⁴⁶ M. Mukhashaf, F. Sedarat, *Four Yemeni Soldiers Killed in Southern Attack*, <https://www.reuters.com/article/us-yemen-attacks/four-yemeni-soldiers-killed-in-southern-attack-idUSTRE7070JA20110108> [dostęp: 3.03.2019].

⁴⁷ Amerykanie (głównie Centralna Agencja Wywiadowcza) prowadzili tajne operacje przeciwko Al-Kaidzie w Jemenie z użyciem lotnictwa. Oprócz samolotów, stosowano bezzałogowe bojowe statki powietrzne (Unmanned Combat Aerial Vehicles – UCAV) typu MQ-1 „Predator” uzbrojone w dwie rakiety typu: AGM-114 „Hellfire” lub zmodernizowane

- łacze Al-Kaidy w prowincji Szabwa bracia Musaid i Abdullah Mubarak ad-Daghari⁴⁸;
- 3 czerwca 2011 roku w wyniku nalotu amerykańskiego bezzałogowego bojowego statku powietrznego zginęli w Zindżibarze w prowincji Ajan średniego szczebla działacze Al-Kaidy Ali Abdullah Nadżi al-Harisi oraz Ammar Abadah Nasser al-Wa'eli⁴⁹;
 - 21 lipca 2011 roku w rejonie Zindżibaru zginął Ajad Dżaber asz-Szabwani – lokalny dowódca wojskowy ugrupowania Al-Kaidy⁵⁰.

Istniało duże prawdopodobieństwo, że jemeńska Al-Kaida będzie podejmować odwetowe akcje terrorystyczne w krajach uznanych przez nią za wrogie, zwłaszcza w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Wskazywały na to próby skonstruowania bardzo toksycznej broni biologicznej na bazie sproszkowanej rycyny. Podstawą do takiego wniosku były potwierdzone wypadki zakupów rycyny w płynie. Podejrzewano, że próby produkcji takiej broni odbywały się w prowincji Szabwa. Broń miała być wytwarzana w postaci niewielkich pojemników, które byłyby używane podczas aktów terroru w zamkniętych pomieszczeniach gromadzących większą liczbę osób⁵¹.

Siły zbrojne Jemenu, walczące z Al-Kaidą i rebeliantami, liczyły w 2010 roku 66 700 żołnierzy. Bazowały na powszechnym obowiązku wojskowym, dlatego przeważali w nich żołnierze zasadniczej służby wojskowej, która trwała dwa lata. Wojska lądowe Jemenu składały się z 36 brygad, w tym 8 pancernych, wojska lotnicze – z 7 eskadr lotniczych i śmigłowcowych, a marynarka wojenna – z 29 małych okrętów wojennych oraz baz morskich: Aden, Al-Mukalla, Al-Hudajda, Perim i Sokotra. Budżet obronny Jemenu na rok 2009 wynosił 1,55 mld USD⁵².

AIM-92 „Stinger”. Zob. Z. Czarnotta, *Bezzałogowe rozpoznanie*, „Przegląd Wojsk Lądowych” 2002, nr 7, s. 91.

⁴⁸ M. Mukhashaf, *Two Mid-Level Al Qaeda Leaders Killed in Yemen*, <https://ca.reuters.com/article/topNews/idCATRE7441EX20110505> [dostęp: 3.03.2019].

⁴⁹ B. Roggio, *AQAP confirms deaths of 2 commanders in US airstrike*, https://www.longwarjournal.org/archives/2011/07/aqap_confirms_2_comm.php [dostęp: 3.03.2019].

⁵⁰ *Yemen: Reported US Covert Actions 2001–2011, YEM018, July 21 2011*, <https://www.thebureauinvestigates.com/drone-war/data/yemen-reported-us-covert-actions-2001-2011> [dostęp: 3.03.2019].

⁵¹ *Al-Kaida w Jemieniu przygotowuje broń biologiczną do ataku na USA*, <https://www.rmrf24.pl/fakty/swiat/news-al-kaida-w-jemieniu-przygotowuje-bron-biologiczna-do-ataku-na,nId,354464> [dostęp: 3.03.2019].

⁵² *Yearbook 2011*, Oxford 2011, s. 204.

Oprócz regularnej armii składającej się z wojsk lądowych, lotniczych i marynarki wojennej Jemen dysponował w 2010 roku 71 tys. osób w strukturach paramilitarnych, w tym około 20 tys. osób stanowiły tzw. wojska plemienne (lokalnych klanów, watażków, warlordów), na ogół przychylnie i lojalnie wobec władzy centralnej państwa. Natomiast 50 tys. osób skupiały centralne siły bezpieczeństwa.

Według oficjalnych danych pomoc wojskowa w 2009 roku, świadczona na rzecz Jemenu przez Stany Zjednoczone Ameryki, wyniosła 10 mln USD. Generał David H. Petraeus, dowódca wojsk amerykańskich na Bliskim Wschodzie, dał do zrozumienia, że pomoc wojskowa dla Jemenu może wzrosnąć nawet do 150 mln USD (z przeznaczeniem na sprzęt wojskowy, szkolenie wojsk, wsparcie służb wywiadowczych). Agencja Reutera skonstatowała, że wielkość pomocy brytyjskiej może zaś wynieść 50 mln GBP⁵³. Natomiast od 2011 roku Arabia Saudyjska przeznaczyła na wsparcie Jemenu ponad 4 mld USD⁵⁴.

Pomoc rządowi jemeńskiemu nie obejmowała interwencji wojskowej (wojsk lądowych). Przestrzegał przed takim działaniem prezydenta Obamę przewodniczący Senackiej Komisji do spraw Sił Zbrojnych Carl Levin. Interwencja zbrojna taka jak w Iraku czy Afganistanie byłaby błędem. Dlatego też sugerował, by kontynuować uderzenia środkami bezzałogowymi i lotnictwem⁵⁵. W podobnym tonie wypowiedział się generał David H. Petraeus⁵⁶. Przed inwazją wojskową przestrzegali też jemeńscy ulemowie⁵⁷, którzy zagrozili, że wezwą Jemeńczyków do dżihadu, jeżeli do Jemenu wkroczyłyby jakiegokolwiek obce wojska. Żądali też od rządu w Sanie, by ten nie pozwolił na zakładanie w Jemenie obcych baz wojskowych oraz nie podejmował z zagranicą współpracę wojskowej⁵⁸.

Rok 2011

Mimo że trwały walki w kraju, opozycja antyprezydencka domagała się ustąpienia prezydenta Saliha, ponieważ pozostał on poza granicami kraju przez ponad

⁵³ *Donacje dla Jemenu*, https://www.altair.com.pl/news/view?news_id=3890 [dostęp: 3.03.2019].

⁵⁴ *Notatka BBN nt. sytuacji w Jemenie*, <https://www.bbn.gov.pl/pl/prace.../6470,NOTATKA-BBN-Sytuacja-w-Jemenie.pdf> [dostęp: 3.03.2019].

⁵⁵ *Yemen Clerics Warn US to Stay out or Face Jihad*, <https://www.thenational.ae/world/mena/yemen-clerics-warn-us-to-stay-out-or-face-jihad-1.517630> [dostęp: 3.03.2019 r.].

⁵⁶ G. Hill, *Yemen Endures. Civil War, Saudi Adventurism and the Future of Arabia*, Oxford 2017, s. 151–152.

⁵⁷ Ulemowie – muzułmańscy teologowie i uczeni.

⁵⁸ *Yemen Clerics Warn US...*

100 dni (aż do nagłego powrotu do Jemenu w dniu 23 września 2011 r.). Ten okres nieobecności, podczas którego powrót Saliha do zdrowia był niepewny, przekroczyło 60-dniowy okres przewidziany w Konstytucji Jemenu, w którym wiceprezydent ma tymczasowo przejąć funkcje prezydenta, a także mają się odbyć wybory nowego prezydenta⁵⁹. Ten natomiast, gdy tylko powrócił do zdrowia, zapowiedział swoje przybycie do kraju z zamiarem przejęcia rządów od wiceprezydenta⁶⁰ oraz przygotowania przedterminowych wyborów ze swoim udziałem (jego kadencja upływała w 2013 roku). Usiłowali go od tego odwieść dyplomaci amerykańscy i politycy saudyjscy. Znacznie radykalniej wyrażali swój sprzeciw ulemowie jemeńscy, którzy żądali wyboru nowego prezydenta. Byli oni przekonani, że powrót Saliha do Sany będzie stanowić pretekst do wybuchu wojny domowej. Sytuacja na południu Półwyspu Arabskiego pozostawała zatem nadal daleka od stabilizacji i rozwiązań pokojowych.

Pod koniec drugiej dekady września doszło do ponownej eskalacji konfliktu w stolicy. Ruch protestacyjny, sfrustrowany utrzymującym się impasem politycznym, zdecydował się wyjść poza plac Zmian w Sanie. W odpowiedzi służby bezpieczeństwa zaatakowały demonstrantów, co w rezultacie doprowadziło do walk z wojskami gen. mjr. Alego Mohsena Saliha al-Ahmara⁶¹.

Krwawe rozprawy spowodowały, że Zastępca Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Praw Człowieka Kyung-wha Kang zaapelowała o międzynarodowe śledztwo w związku ze stosowaniem przemocy w Jemenie. „[...] Wzywamy rząd – powiedziała Kyung-wha Kang – by zaprzęstał ataków na ludność cywilną. Wzywamy, by Jemen, zgodnie ze swoimi zobowiązaniami wobec międzynarodowych konwencji praw człowieka, bezwarunkowo zwolnił wszystkie osoby uwięzione w związku z pokojowym wyrażaniem swobody wypowiedzi i by powstrzymał się od stroniczych aresztowań. Wzywamy, by niezwłocznie przeprowadzono niezależne śledztwo w sprawie wiarygodnych oskarżeń o poważne pogwałcenie praw człowieka przez siły wierne rządowi oraz ofiarom i ich rodzinom wypłacono odszkodowanie”⁶².

⁵⁹ L. al-Zwaini, *The Rule of Law in Yemen. Prospects and Challenges*, Hague 2012, s. 62–63.

⁶⁰ *Yemen PM Returns to Sanaa after Treatment. Ali Mohammad Mujawer Returns from Riyadh Following Treatment for Wounds Sustained in June Attack on President*, <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/08/2011823191148771430.html> [dostęp: 3.03.2019].

⁶¹ L. Tayler, *Yemen's Hijacked Revolution. New Protests Pushed Aside by Old Rivalries in Sanaa*, <https://www.foreignaffairs.com/articles/persian-gulf/2011-09-26/yemens-hijacked-revolution> [dostęp: 3.03.2019].

⁶² *ONZ potępia rząd Jemenu za tłumienie protestów*, <https://www.polskieradio24.pl/5/3/Artykul/441714,ONZ-potepia-rzad-Jemenu-za-tlumienie-protestow> [dostęp: 3.03.2019].

Sytuację zaognił dodatkowo powrót Saliha z Arabii Saudyjskiej 23 września 2011 r. Już następnego dnia w Sanie wojsko zaatakowało przeciwników prezydenta – życie straciło co najmniej 40 demonstrantów i żołnierzy sprzymierzonych z opozycją⁶³. Mimo że protesty i walki w Sanie trwały dalej, to po raz kolejny okazało się, że żadna ze stron nie była w stanie przechylić szali zwycięstwa na swoją stronę.

Rano 30 września 2011 roku od uderzenia bezzałogowego bojowego statku powietrznego MQ-1 „Predator” zginął następca bin Ladena w Jemenie Anwar al-Aulaki. „Predator” zaatakował konwój al-Aulakiego w dystrykcie Raghwan na granicy między prowincjami Marib i Al-Dżauf. Razem z al-Aulakim zginął główny konstruktor bomb Hassan al-Azih⁶⁴.

W dniu 7 października 2011 roku jemeńska dziennikarka Tawakkul Karman, inicjatorka antyprezydenckich wystąpień w Sanie⁶⁵, wraz z Ellen Johnson-Sirleaf i Leymah Gbowee, otrzymała Pokojową Nagrodę Nobla⁶⁶. 8 października Salih oświadczył, że w najbliższych dniach zrzeknie się urzędu⁶⁷.

Przewodniczący Parlamentu Europejskiego prof. Jerzy Buzek podczas sesji w dniach 12–13 października 2011 r. potępił przemoc w wydarzeniach jemeńskich. Powiedział m.in.: „[...] W Syrii i Jemenie reżimy wciąż reagują przemocą na żądania obywateli. Musimy stale apelować do państw Unii Europejskiej i społeczności międzynarodowej, by przeciwstawiły się brutalnym represjom i wspierały dążącą do demokratycznych zmian opozycję”⁶⁸.

Nie wpłynęło to jednak na uspokojenie sytuacji w kraju, tym bardziej że prezydent nie dotrzymywał słowa. W czasie walk o Zindżibar ginęli żołnierze i rebelianci z Al-Kaidy, wśród których byli przedstawiciele wielu krajów Azji i Afryki, co może

⁶³ *Yemen Violence Leaves Scores Dead*, <https://www.theguardian.com/world/2011/sep/24/yemen-clashes-leave-16-dead> [dostęp: 3.03.2019].

⁶⁴ *Islamist Cleric Anwar Al-Awlaki Killed in Yemen*, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-15121879> [dostęp: 3.03.2019]; M. Mazzetti, E. Schmitt, R.F. Worth, *Two-Year Manhunt Led to Killing of Awlaki in Yemen*, <https://www.nytimes.com/2011/10/01/world/middleeast/anwar-al-awlaki-is-killed-in-yemen.html> [dostęp: 3.03.2019].

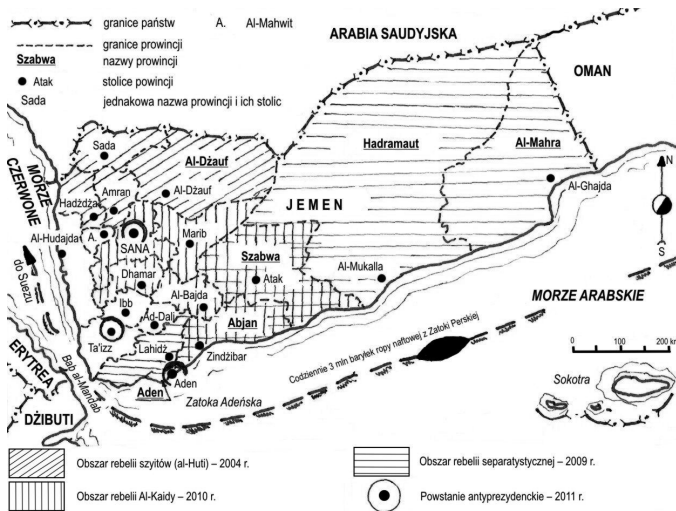
⁶⁵ *New Protests Erupt in Yemen*, <https://www.aljazeera.com/news/middle-east/2011/01/2011129112626339573.html> [dostęp: 17.04.2019].

⁶⁶ A. Macdonald, G. Fouche, *Nobel Honours African, Arab Women for Peace*, <https://www.reuters.com/article/us-nobel-peace/nobel-honours-african-arab-women-for-peace-idUSTRE7963KM20111007> [dostęp: 17.04.2019].

⁶⁷ *Yemen's Leader Agrees to End 3-Decade Rule*, <https://www.nytimes.com/2011/11/24/world/middleeast/yemen-saleh-transfer-power-deal-saudi-arabia.html> [dostęp: 17.04.2019].

⁶⁸ *Sprawozdanie nr 80/2011 z sesji Parlamentu Europejskiego w Strasburgu, 12–13 października 2011 r.*, Bruksela, 17 października 2011 r., <https://www.senat.gov.pl/download/gfx/senat/pl/defaultopisy/294/3/1/080.pdf> [dostęp: 3.03.2019].

świadczą o szerokim poparciu sił rebelianckich. Dnia 14 października 2011 r. zginął w Azzanie od uderzenia bezzałogowego bojowego statku powietrznego MQ-1 „Predator” 16-letni syn Anwara al-Aulakiego – Abdulrahman⁶⁹. Celem tego nalotu był najprawdopodobniej Ibrahim Muhammad Salih al-Banna, Egipcjanin, uważany szefa medialnego Al-Kaidy na Półwyspie Arabskim⁷⁰. W Sanie siły porządkowe ponownie ostrzelały demonstrantów.

Szkic 2. Obszary konfliktów na terytorium Jemenu 2011–2012

Źródło: opracowanie własne.

Ponieważ prezydent Salih, mimo zapowiedzi, nie zrzekał się urzędu, 21 października 2011 r. Rada Bezpieczeństwa ONZ przyjęła rezolucję nr 2014 wzywającą go do przekazania władzy⁷¹.

⁶⁹ *Al-Aulaqi v. Panetta*, <https://ccrjustice.org/home/what-we-do/our-cases/al-aulaqi-v-panetta> [dostęp: 17.04.2019].

⁷⁰ *Top Al Qaeda Official Killed in Yemen*, <https://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Fwww.abc.net.au%2Fnews%2F2011-10-15%2Fal-qaeda-media-chief-killed-in-air-strike%2F3573120&date=2013-03-16> [dostęp: 17.04.2019].

⁷¹ *Security Council Condemns Human Rights Violations by Yemeni Authorities, Abuses by „Other Actors”, after Months of Political Strife*, <https://www.un.org/press/en/2011/sc10418.doc.htm> [dostęp: 17.04.2019].

Na przełomie października i listopada trwały walki bojowników opozycji z armią rządową w Sanie i Ta'izz. Bez powodzenia wojska rządowe atakowały Zindżibar. Rebelianci Hutich na północy atakowali plemiennych bojowników w Hadżdży sprzyjających władzom centralnym i zagrozili, że zaatakują stolicę kraju – Sanę. W Ta'izz ponownie zginęli demonstranci w wystąpieniach przeciw Salihowi.

Wreszcie 23 listopada 2011 roku prezydent Salih podpisał w Rijadzie porozumienie pokojowe przygotowane przez Radę Współpracy Zatoki Perskiej (GCC)⁷², na którego mocy zrzekł się władzy. Jego następcą został dotychczasowy wiceprezydent Abd Rabbuh Mansur al-Hadi. Dnia 27 listopada prezydent Salih ogłosił amnestię dla wszystkich aresztowanych opozycjonistów, która nie objęła jednak zamachowców na jego życie⁷³. Salih na 90 dni został prezydentem honorowym Jemenu, ale w tym czasie nie mógł kwestionować decyzji swojego następcy. Nowy prezydent wydał dnia 27 listopada dekret, w którym powierzył liderowi opozycji i byłemu ministrowi spraw zagranicznych Mohammedowi Basindawie misję utworzenia rządu jedności narodowej⁷⁴. W jego rękach spoczęły dalsze losy kraju, co wcale nie oznaczało końca walk z rebeliantami i natychmiastowej stabilizacji sytuacji w Jemenu.

Rok 2012

W Jemenu, po deklaracji prezydenta Alego Abd Allaha Saliha, sytuacja była nadal daleka od stabilności. Salih był ciągle powodem wielu wrogich demonstracji. Pokojowe formy demonstracji przyniosły jednak oczekiwane skutki i Jemen wkroczył na drogę demokratyzacji. 21 stycznia 2012 roku parlament uchwalił ustawę, przyznającą prezydentowi Salihowi immunitet. Następnego dnia w Sanie w demonstracji przeciw Salihowi wzięło udział kilkadziesiąt tysięcy osób. Protestowano m.in. przeciwko przyznaniu mu immunitetu przez parlament jemeński. Demonstranci domagali się kary śmierci dla zniechwalonego tyrana⁷⁵. Jeszcze

⁷² M. Rashad, *Yemen's Saleh Signs Deal to Give up Power*, <https://www.reuters.com/article/us-yemen/yemens-saleh-signs-deal-to-give-up-power-idUSTRE7AM0D020111123> [dostęp: 30.04.2019].

⁷³ *Prezydent Jemenu ogłosił amnestię*, <https://news.money.pl/arttykul/prezydent;jemenu;oglosil;amnestie,181,0,977077.html> [dostęp: 17.04.2019].

⁷⁴ *Rząd jedności w Jemenu*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/rzad-jednosc-i-w-jemenu,192175.html> [dostęp: 17.04.2019].

⁷⁵ *Jemen: kilkadziesiąt tysięcy ludzi domaga się egzekucji Salaha*, <https://www.wprost.pl/swiat/289319/jemen-kilkadziesiat-tysiecy-ludzi-domaga-sie-egzekucji-salaha.html> [dostęp: 17.04.2019].

tego samego dnia Salih odleciał z kraju do Omanu, a następnie do Stanów Zjednoczonych Ameryki⁷⁶.

Wybory prezydenckie zostały przeprowadzone dnia 21 lutego 2012 roku. Jedy-
nym kandydatem był pełniący obowiązki prezydent Abd Rabbuh Mansur al-Hadi,
który uzyskał 99,8% głosów. Dnia 25 lutego 2012 roku został zaprzysiężony na
nowego prezydenta Jemenu⁷⁷.

Nowy prezydent nie miał więc lekko w sprawowaniu władzy. Trwały walki
z Al-Kaidą. Dnia 24 lutego w mieście Al-Mukalla w prowincji Hadramaut od wybu-
chu samochodu-pułapki zginęło 26 jemeńskich żołnierzy gwardii, której dowódcą
był syn byłego prezydenta Ahmed Ali Salih. Do zamachu przyznała się Al-Kaida⁷⁸.

Na północy wrzała szyicka rebelia. Na południu ponownie dali o sobie znać
separatyści. Państwo było nadal niestabilne. Dnia 4 marca 2012 roku w Zindżibarze
w prowincji Abjan z rąk Al-Kaidy zginęło ponad 100 żołnierzy armii rządowej,
a ponad 150 zostało rannych⁷⁹. Na północy działał nadal ruch Hutich w rejonie
miasta Sada (nazywany też rebelią zajdytów).

Nowy prezydent wyznaczył pierwszych administratorów na obszarze Jemenu
Południowego. Mieli oni przywrócić tam spokój i ład wewnętrzny. Współpracę
nowym prezydentem zapowiedziały na początku marca Stany Zjednoczone Ame-
ryki⁸⁰.

W dniu 18 marca 2012 r. w mieście Ta'izz został zastrzelony przez bojowników
Al-Kaidy administrator w Międzynarodowym Centrum Szkoleń i Rozwoju, a także
nauczyciel języka angielskiego, Amerykanin, Joel Wesley Shrum⁸¹. Z kolei, 10 dni

⁷⁶ *Yemen's Saleh Heads to US for Medical Care*, <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/01/20121221525562988.html> [dostęp: 17.04.2019].

⁷⁷ *Jemen: nowy prezydent już zaprzysiężony*, <https://news.money.pl/artukul/jemen;nowy-prezydent;juz;zaprzysiezony,108,0,1033068.html> [dostęp: 17.04.2019].

⁷⁸ *Yemen Bomb Attack 'Kills at Least 26 People' in Mukalla*, <https://www.bbc.com/news/world-17164558> [dostęp: 10.04.2019]; J. Logan, M. Mukhashaf, *Al Qaeda Kill 26 as New Yemeni Leader is Sworn in*, <https://www.reuters.com/article/us-yemen/al-qaeda-kill-26-as-new-yemeni-leader-is-sworn-in-idUSTRE81O07120120225?feedType=RSS&feedName=worldNews&rpc=22&sp=true> [dostęp: 10.04.2019].

⁷⁹ *Press Release Regarding the Attack Perpetrated by Al Qaeda in the City of Zinjibar in Yemen*, http://www.mfa.gov.tr/no_-74_-06-march-2012_-press-release-regarding-the-attack-perpetrated-by-al-qaeda-in-the-city-of-zinjibar-in-yemen.en.mfa [dostęp: 10.04.2019].

⁸⁰ M. Rzepka, *Marzenia o nowym państwie*, „Polska Zbrojna” 2012, 18 marca, nr 12, s. 47–49.

⁸¹ *Joel Wesley Shrum. Murder Victim, Ta'izz, Yemen, March 18, 2012*, <https://www.fbi.gov/wanted/seeking-info/joel-wesley-shrum> [dostęp: 10.04.2019].

później został uprowadzony w Adenie wicekonsul Arabii Saudyjskiej Abdullah al-Chalidi⁸².

3 kwietnia w ataku lotnictwa jemeńskiego zginęło 43 bojowników Al-Kaidy w miejscowości Al-Mila w górach ar-Rahha w prowincji Lahidż. W ataku na siedziby terrorystów uczestniczyły amerykańskie bezałogowe bojowe statki powietrzne MQ-1 „Predator”⁸³.

W dniach 4–5 kwietnia 2012 roku w prowincji Abjan na południu kraju siły rządowe zlikwidowały około 100 terrorystów⁸⁴. Kilka dni później Al-Kaida straciła ponad 100 bojowników na południu kraju w rejonie miasta Laudar (w pobliżu granicy prowincji Abjan i Al-Bajda). Straty poniosły też wojska rządowe i siły plemiennie popierające rząd. Walki toczyły się na granicy prowincji Marib i Hadramaut⁸⁵. W rękach Al-Kaidy pozostaje miasto Zindżibar.

Dnia 15 kwietnia media doniosły o zabiciu trzech lokalnych szefów Al-Kaidy w prowincji Al-Bajda. Samochód, którym jechali, został zaatakowany przez amerykański bezałogowy bojowy statek powietrzny⁸⁶. Dwa dni później ujawniono, że wicekonsul saudyjski Abdullah al-Chalidi znajduje się w rękach Al-Kaidy Półwyspu Arabskiego⁸⁷. Z kolei dnia 22 kwietnia w wyniku uderzenia bezałogowego bojowego statku powietrznego na konwój w rejonie miejscowości As-Samada w prowincji Marib został zabity Mohammed Saeed al-Umda – jeden z przywódców Al-Kaidy Półwyspu Arabskiego⁸⁸.

⁸² *Saudi Deputy Consul in South Yemen Kidnapped: Police*, <http://www.hurriyet-dailynews.com/saudi-deputy-consul-in-south-yemen-kidnapped-police-17069> [dostęp: 10.04.2019].

⁸³ B. Roggio, *Yemeni Aircraft Kill 43 AQAP Fighters*, https://www.longwarjournal.org/archives/2012/04/yemeni_aircraft_kill_43_aqap_f.php [dostęp: 10.04.2019 r.].

⁸⁴ *Ponad 100 członków Al-Kaidy zginęło w Jemenie*, <https://www.wprost.pl/swiat/315089/izrael-z-terytorium-egiptu-wystrzelono-na-nas-rakiety.html> [dostęp: 10.04.2019].

⁸⁵ M. Ghobari, *Islamists Fight Army in Central, South Yemen, 21 Killed*, <https://www.reuters.com/article/us-yemen-violence/islamists-fight-army-in-central-south-yemen-21-killed-idUSBRE8390KC20120410> [dostęp: 10.04.2019]; *57 Killed in Yemen Clashes*, <https://www.odt.co.nz/news/world/57-killed-yemen-clashes> [dostęp: 10.04.2019].

⁸⁶ *Yemen Air Strike Kills Three Qaeda Chiefs: Ministry*, <http://english.ahram.org.eg/NewsAFCON/2019/39307.aspx> [dostęp: 10.04.2019 r.]; *Jemen: zabito trzech lokalnych szefów Al-Kaidy*, <https://wiadomosci.wp.pl/jemen-zabito-trzech-lokalnych-szefow-al-kaidy-6082130079949953a> [dostęp: 10.04.2019].

⁸⁷ *Saudi Diplomat Kidnapped in Yemen 'is Held by Al-Qaeda'*, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-17744330> [dostęp: 10.04.2019].

⁸⁸ B. Roggio, *4 AQAP Fighters Killed in Drone Strike in Southern Yemen*, https://www.longwarjournal.org/archives/2012/07/4_aqap_fighters_kill.php [dostęp: 10.04.2019].

Pod koniec kwietnia 2012 roku Centralna Agencja Wywiadowcza otrzymała większą swobodę w tropieniu terrorystów przy użyciu bezzałogowych bojowych statków powietrznych w Jemenie. W związku z tym, oprócz MQ-1 „Predator”, były też używane MQ-9 „Reaper”⁸⁹.

Dnia 7 maja 2012 roku w Rafd, w górach prowincji Szabwa, w wyniku uderzenia bezzałogowego bojowego statku powietrznego zginął ważny dowódca Al-Kaidy, organizator zamachu na amerykański niszczyciel rakietowy USS Cole w Adenie w 2000 roku – Fahd al-Kuso⁹⁰. Al-Kuso pochodził z tego samego plemienia co zabity wcześniej dowódca terrorystów Anwar al-Aulaki. W tym samym dniu w prowincji Abjan w okolicach miast Laudar i Zindżibar armia rządowa straciła około 30 żołnierzy. W dniach 12–24 maja podczas jemeńskiej ofensywy antyterrorystycznej w prowincji Abjan zginęło łącznie 35 bojowników Al-Kaidy⁹¹. Dnia 13 maja 2012 r. usiłowano w Sanie uprowadzić ambasadora Bułgarii Borisa Pursowa⁹².

Z kolei 21 maja w Sanie podczas przygotowań do defilady zorganizowanej z okazji rocznicy zjednoczenia kraju, zamachowiec-samobójca w przebraniu wojskowym odpalił ładunki wybuchowe, w wyniku czego zginęło 96 żołnierzy, a ponad 300 zostało rannych. Był to największy zamach w Jemenie przeprowadzony przez Al-Kaidę Półwyspu Arabskiego⁹³.

W dniu 12 czerwca siły bezpieczeństwa wraz z milicjami plemiennymi odbiły z rąk terrorystów miasta Zindżibar i Dżaar. Kilkuset osób z bojownikami Ansar asz-Szaria⁹⁴ po wielomiesięcznej ofensywie opuściło miasta. Należy dodać, iż zajmowali części prowincji Abjan, w tym również Zindżibar, jego stolicę. Zajmowany

⁸⁹ *Obama's Drone War in Yemen May be Al Qaeda's Best Recruitment Tool Ever*, <https://www.businessinsider.com/obamas-covert-drone-war-in-yemen-prompting-more-terror-2012-5?IR=T> [dostęp: 10.04.2019].

⁹⁰ *US Air Strike Kills Top Al-Qaida Leader in Yemen*, <https://www.theguardian.com/world/2012/may/07/us-airstrike-kills-al-qaida-leader-yemen> [dostęp: 10.04.2019]; M. Urzędowska, *Ameryka chce wykurzyć Al-Kaidę z Jemenu*, http://wyborcza.pl/1,75399,11676533,Ameryka_chce_wykurzyc_Al_Kaide_z_Jemenu.html [dostęp: 10.04.2019].

⁹¹ *Yemeni Army Kills 35 Fighters in the South*, <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/05/2012524223323270426.html> [dostęp: 17.04.2019].

⁹² *Ambasador Bułgarii w Jemenie uniknął uprowadzenia*, <https://fakty.interia.pl/swiat/news-ambasador-bulgarii-w-jemenie-uniknal-uprowadzenia,nId,916414> [dostęp: 10.04.2019].

⁹³ *Jemen: niemal 100 zabitych w samobójczym zamachu w Sanie*, <https://wiadomosci.wp.pl/jemen-niemal-100-zabitych-w-samobojczym-zamachu-w-sanie-6082128257852033a> [dostęp: 17.04.2019].

⁹⁴ Ansar asz-Szaria – islamistyczne ugrupowanie bojowe działające w kilku państwach Afryki Północnej i Bliskiego Wschodu od wiosny 2011 roku. Opowiada się za wprowadzeniem prawa szariat na terenach państw, w których działa.

obszar ogłosili emiratem islamskim⁹⁵. Dnia 10 września w wyniku nalotu w rejonie rzeki Wadi Ain w prowincji Hadramaut zginął jeden z przywódców Al-Kaidy – Sajd Ali al-Sihri⁹⁶.

Amerykanie poważnie traktowali likwidację Al-Kaidy w Jemenie. Zamiar siłowego rozbicia zwolenników bin Ladena ogłosił też prezydent Abd Rabbuh Mansur Hadi, stawiając to zadanie jako priorytetowe w działalności swojej i rządu. Przyśłość pokazała jednak, że nierealne były plany władz jemeńskich i wspierających ich Amerykanów⁹⁷

Próby rozwiązania problemu

Ruchy separatystyczne, rebelia Hutich i terror Al-Kaidy powodowały głównie cierpienia ludności, ale też destabilizująco promieniowały na cały region południowy Półwyspu Arabskiego. Zapobiec mogłoby temu jedynie wspólne i skoordynowane działanie społeczności światowej. Raport nr 86 pozarządowej organizacji International Crisis Group z 27 maja 2009 roku oceniał, że „[...] Główna odpowiedzialność spoczywa na podmiotach lokalnych, niezależnych lub związanych z rządem lub rebeliantami. [...] Ale i społeczność międzynarodowa ma również ważną rolę do odegrania. Może to zrobić, wykorzystując swój wpływ polityczny i obietnicę zwiększenia pomocy na odbudowę i rozwój w celu promowania środowiska bardziej sprzyjającego trwałemu pokojowi⁹⁸”.

Podstawowym problemem było przywrócenie spokoju w kraju i zakończenie wszelkiego rodzaju zewnętrznego mieszania się w sprawy wewnętrzne Jemenu. W związku z tym konsekwencją dyplomatycznej interwencji i umowy podpisanej 23 listopada 2011 roku w Rijadzie pomiędzy państwami Rady Współpracy Państw Zatoki Perskiej a ówczesnym prezydentem Jemenu Salihem⁹⁹ była rozpoczęta

⁹⁵ *Yemeni Army Drives Fighters From Zinjibar*, <https://www.aljazeera.com/news/middle-east/2012/06/201261271339613508.html> [dostęp: 17.04.2019].

⁹⁶ *Yemen Says Key Al-Qaeda Chief Said Al-Shihri Killed*, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-19547768> [dostęp: 17.04.2019].

⁹⁷ M. Urzędowska, op. cit.

⁹⁸ *Yemen: Defusing the Saada Time Bomb. Middle East Report N° 86*, Sana – Brussels, 27 May 2009, s. 28.

⁹⁹ Zanim podpisano umowę o przekazaniu władzy w zamian za immunitet dla siebie i najbliższej rodziny Salih dwukrotnie, w kwietniu i maju 2011 roku, odrzucił treść umowy. Zob. J. Sławek, *Jemen – budowanie przyszłości przez dialog*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2013, nr 3, s. 249.

18 marca 2013 roku w Sanie Konferencja Dialogu Narodowego. Było to ogromne przedsięwzięcie, której nadrzędny cel polityczny stanowiło wypracowanie i poddanie pod ogólnonarodowe referendum nowej konstytucji¹⁰⁰.

Wydawało się, że Konferencji Dialogu Narodowego zdoła wypracować receptę na przeprowadzenie względnie stabilnego procesu zmian politycznych, a być może nawet ustrojowych. Niestety, stało się inaczej i w 2015 roku wybuchła wojna domowa między siłami lojalnymi wobec prezydenta Abd Rabbuha Mansura al-Hadiego a zbrojnymi ugrupowaniami rebelianckimi Huti oraz Al-Kaidą Półwyspu Arabskiego.

Bibliografia

Wydawnictwa zwarte

Albrecht H., *1001. Reform im Jemen. Wirtschaftsreformen, Staat und Machterhalt*, Münster 2002.

al-Zwaini L., *The Rule of Law in Yemen. Prospects and Challenges*, Hague 2012.

Burrowes R., *Middle East Dilemma. The Politics and Economics of Arab Integration*, New York 1999.

Gause F.G., *Saudi-Yemeni Relations. Domestic Structures and Foreign Influence*, New York 1990.

Gerasimov O.G., *Jemenskaâ revolúciâ 1962–1972*, Moskwa 1979.

Hermann R., *Perceptions and Behavior in Soviet Foreign Policy*, Pittsburgh 1985.

Hill G., *Yemen Endures. Civil War, Saudi Adventurism and the Future of Arabia*, Oxford 2017.

Słownik języka polskiego, Warszawa 1978, t. 1.

Yearbook 2011, Oxford 2011.

Yemen: Defusing the Saada Time Bomb. Middle East Report N° 86, Sana – Brussels, 27 May 2009.

Yemen's Military-Security Reform: Seeds of New Conflict? Middle East Report N° 139, Brussels, 4 April 2013.

Zbrojne konflikty i spory międzynarodowe u progu XXI wieku. Analiza problemów i studia przypadków, red. W. Malendowski, Wrocław 2003.

Artykuły

Bückelmann M., *Eroberungskriege des Islams im Mittelalter und Islamisierung im 21. Jahrhundert*, „ASMZ” 2010, nr 1–2.

Czarnotta Z., *Bezzałogowe rozpoznanie*, „Przegląd Wojsk Lądowych” 2002, nr 7.

¹⁰⁰ Obrady konferencji zaplanowano na sześć miesięcy, na październik 2013 roku – referendum konstytucyjne, na luty 2014 roku zaś – przewidziano wybory parlamentarne i prezydenckie. Zob. ibidem.

- „Failed” oder „Fragile” State?, „if-Zeitschrift für Inneere Führung” 2011, nr 1.
- Kowalewska K., *Państwa Rady Współpracy Zatoki wobec „arabskiej wiosny”*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2012, nr 3-4.
- Lipa M., *Eldorado na pustyni*, „Polska Zbrojna” 2012, 29 stycznia, nr 5.
- Menckhaus K.J., *State Fragility as a Wicked Problem*, „PRISM” 2010, t. 1, nr 2.
- Otlowski T., *Sytuacja w Jemenie a przyszłość wojny z Al-Kaidą*, „Biuletyn Opinii FAE”, 2012, nr 7.
- Rzepka M., *Marzenia o nowym państwie*, „Polska Zbrojna” 2012, 18 marca, nr 12.
- Sławek J., *Jemen – budowanie przyszłości przez dialog*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2013, nr 3.

Publikacje internetowe

- Al-Aulaqi v. Panetta*, <https://ccrjustice.org/home/what-we-do/our-cases/al-aulaqui-v-panetta>.
- al-Haj A., *26 Militants, 10 Soldiers Killed in Yemen Fighting*, http://www.nbcnews.com/id/44316303/ns/world_news-mideast_n_africa/t/militants-soldiers-killed-yemen-fighting/#.XMoIsEjgqUk.
- Al-Kaida w Jemenie przygotowuje broń biologiczną do ataku na USA*, <https://www.rmfm24.pl/fakty/swiat/news-al-kaida-w-jemenie-przygotowuje-bron-biologiczna-do-ataku-na,1Id,354464>.
- Al-Kaida zajęła miasto*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/al-kaida-zajela-miasto,172753.html>.
- Almasmari H., *Fighting Erupts in Embattled Southern Yemen*, <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/meast/07/17/yemen.unrest/>.
- Almeida M., *Profile: Who are Yemen's Houthis?*, <http://english.alarabiya.net/en/perspective/profiles/2014/10/08/Profile-Who-are-Yemen-s-Houthis-.html>.
- Al-Qaeda in the Arabian Peninsula (AQAP)*, <https://www.cfr.org/background/al-qaeda-arabian-peninsula-aqap>.
- Al-Qaeda in the Arabian Peninsula: who are they?*, <https://www.channel4.com/news/al-qaeda-in-the-arabian-peninsula-who-are-they>.
- Ambasador Bułgarii w Jemenie uniknął uprowadzenia*, <https://fakty.interia.pl/swiat/news-ambasador-bulgarii-w-jemenie-uniknal-uprowadzenia,1Id,916414>.
- Bosiacki M., Wieliński B.T., *Nieudany zamach w samolocie do Detroit*, http://wyborcza.pl/1,75399,7400071,Nieudany_zamach_w_samolocie_do_Detroit.html.
- Donacje dla Jemenu*, https://www.altair.com.pl/news/view?news_id=3890.
- Ghobari M., *Islamists Fight Army in Central, South Yemen, 21 Killed*, <https://www.reuters.com/article/us-yemen-violence/islamists-fight-army-in-central-south-yemen-21-killed-idUSBRE8390KC20120410>.
- Islamist Cleric Anwar Al-Awlaki Killed in Yemen*, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-15121879>.
- Jemen: kilkadziesiąt tysięcy ludzi domaga się egzekucji Salaha*, <https://www.wprost.pl/swiat/289319/jemen-kilkadziesiat-tysiecy-ludzi-domaga-sie-egzekucji-salaha.html>.

- Jemen: niemal 100 zabitych w samobójczym zamachu w Sanie*, <https://wiadomosci.wp.pl/jemen-niemal-100-zabitych-w-samobojczym-zamachu-w-sanie-6082128257852033a>.
- Jemen: zabito trzech lokalnych szefów Al-Kaidy*, <https://wiadomosci.wp.pl/jemen-zabito-trzech-lokalnych-szefow-al-kaidy-6082130079949953a>.
- Macdonald A., Fouche G., *Nobel Honours African, Arab Women for Peace*, <https://www.reuters.com/article/us-nobel-peace/nobel-honours-african-arab-women-for-peace-idUSTRE7963KM20111007>.
- Mazzetti M., Schmitt E., Worth R.F., *Two-Year Manhunt Led to Killing of Awlaki in Yemen*, <https://www.nytimes.com/2011/10/01/world/middleeast/anwar-al-awlaki-is-killed-in-yemen.html>.
- Jemen. Bunt części wojska*, https://www.altair.com.pl/news/view?news_id=5892.
- Jemen – podstawowe informacje, 22 czerwca 2010*, <https://podroze.onet.pl/ciekawe/jemen-podstawowe-informacje/8fjxmxg>.
- Jemen: nowy prezydent już zaprzysiężony*, <https://news.money.pl/artykul/jemen;nowy;prezydent;juz;zaprzysiezony,108,0,1033068.html>.
- Joel Wesley Shrum. Murder Victim, Ta'izz, Yemen, March 18, 2012*, <https://www.fbi.gov/wanted/seeking-info/joel-wesley-shrum>.
- Logan J., Mukhashaf M., *Al Qaeda Kill 26 as New Yemeni Leader is Sworn in*, <https://www.reuters.com/article/us-yemen/al-qaeda-kill-26-as-new-yemeni-leader-is-sworn-in-idUSTRE81007120120225?feedType=RSS&feedName=worldNews&rpc=22&sp=true>.
- McGregor A., *The Battle for Zinjibar. The Tribes of Yemen's Abyan Governorate Join the Fight Against Islamist Militancy*, <https://jamestown.org/program/the-battle-for-zinjibar-the-tribes-of-yemens-abyan-governorate-join-the-fight-against-islamist-militancy/>.
- Mukhashaf M., Logan J., *Eight die as Yemeni Troops Fight Southern Rebels*, <https://www.reuters.com/article/us-yemen-clashes/eight-die-as-yemeni-troops-fight-southern-rebels-idUSTRE7591RU20110610>.
- Mukhashaf M., Sedarat F., *Four Yemeni Soldiers Killed in Southern Attack*, <https://www.reuters.com/article/us-yemen-attacks/four-yemeni-soldiers-killed-in-southern-attack-idUSTRE7070JA20110108>.
- Mukhashaf M., *Two Mid-Level Al Qaeda Leaders Killed in Yemen*, <https://ca.reuters.com/article/topNews/idCATRE7441EX20110505>.
- Murphy C., *AQAP's Growing Security Threat to Saudi Arabia*, <https://ctc.usma.edu/aqaps-growing-security-threat-to-saudi-arabia/>.
- New Protests Erupt in Yemen*, <https://www.aljazeera.com/news/middle-east/2011/01/2011129112626339573.html>.
- Notatka BBN nt. sytuacji w Jemenie*, <https://www.bbn.gov.pl/pl/prace.../6470,NOTATKA-BBN-Sytuacja-w-Jemenie.pdf>.
- Obama's Drone War in Yemen May be Al Qaeda's Best Recruitment Tool Ever*, <https://www.businessinsider.com/obamas-covert-drone-war-in-yemen-prompting-more-terror-2012-5?IR=T>.

ONZ potępia rząd Jemenu za tłumienie protestów, <https://www.polskieradio24.pl/5/3/Artykul/441714,ONZ-potepia-rzad-Jemenu-za-tlumienie-protestow>.

57 Killed in Yemen Clashes, <https://www.odt.co.nz/news/world/57-killed-yemen-clashes>.

Ponad 100 członków Al-Kaidy zginęło w Jemenie, <https://www.wprost.pl/swiat/315089/izrael-z-terytorium-egiptu-wystrzelono-na-nas-rakiety.html>.

Porwany w Jemenie ambasador jest cały i zdrowy, <https://www.rmfm24.pl/fakty/news-porwany-w-jemenie-ambasador-jest-caly-i-zdrowy,nId,123253>.

Press Release Regarding the Attack Perpetrated by Al Qaeda in the City of Zinjibar in Yemen, http://www.mfa.gov.tr/no_-74_-06-march-2012_-press-release-regarding-the-attack-perpetrated-by-al-qaeda-in-the-city-of-zinjibar-in-yemen.en.mfa.

Prezydent Jemenu ogłosił amnestię, <https://news.money.pl/artykul/prezydent;jemenu;oglosil;amnestie,181,0,977077.html>.

Rashad M., Yemen's Saleh Signs Deal to Give up Power, <https://www.reuters.com/article/us-yemen/yemens-saleh-signs-deal-to-give-up-power-idUSTRE7AM0D020111123>.

Roggio B., AQAP Confirms Deaths of 2 Commanders in US Airstrike, https://www.longwarjournal.org/archives/2011/07/aqap_confirms_2_comm.php.

Roggio B., 4 AQAP Fighters Killed in Drone Strike in Southern Yemen, https://www.longwarjournal.org/archives/2012/07/4_aqap_fighters_kill.php.

Roggio B., Yemeni Aircraft Kill 43 AQAP Fighters, https://www.longwarjournal.org/archives/2012/04/yemeni_aircraft_kill_43_aqap_f.php.

Rząd jedności w Jemenie, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiatea,2/rzad-jednosci-w-jemenie,192175.html>.

Saudi Deputy Consul in South Yemen Kidnapped: Police, <http://www.hurriyetaidailynews.com/saudi-deputy-consul-in-south-yemen-kidnapped-police-17069>.

Saudi Diplomat Kidnapped in Yemen 'is Held by Al-Qaeda', <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-17744330>.

Sayyid Hassan Nasrallah, <http://www.al-shia.de/sayyid-hassan-nasrallah/>.

Security Council Condemns Human Rights Violations by Yemeni Authorities, Abuses by „Other Actors”, after Months of Political Strife, <https://www.un.org/press/en/2011/sc10418.doc.htm>.

Shia – historia szyzmu – mistycznego nurtu w islamie, <http://www.macierz.org.pl/artykuly/sufizm/shia-historia-szyzmu-mistycznego-nurtu-w-islamie.html>.

Sprawozdanie nr 80/2011 z sesji Parlamentu Europejskiego w Strasburgu, 12–13 października 2011 r., Bruksela, 17 października 2011 r., <https://www.senat.gov.pl/download/gfx/senat/pl/defaultopisy/294/3/1/080.pdf>.

Statement by Sigrid Kaag, UNICEF Regional Director for the Middle East and North Africa about the escalation in Northern Yemen, 13 November 2009, https://www.unicef.org/media/media_51744.html.

Sunnis and Shia: Islam's Ancient Schism, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-16047709>.

- Taylor L., *Yemen's Hijacked Revolution. New Protests Pushed Aside by Old Rivalries in Sanaa*, <https://www.foreignaffairs.com/articles/persian-gulf/2011-09-26/yemens-hijacked-revolution>.
- Tens Killed as Battles Between Tribes, Houthis Resume in Yemen*, <http://yemenpost.net/Detail123456789.aspx?ID=3&SubID=3805>.
- Top Al Qaeda Official Killed in Yemen*, <https://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Fwww.abc.net.au%2Fnews%2F2011-10-15%2Fal-qaeda-media-chief-killed-in-air-strike%2F3573120&date=2013-03-16>.
- Top Army Commanders Defect in Yemen*, <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/03/2011320180579476.html>.
- Urzędowska M., *Ameryka chce wykurzyć Al-Kaidę z Jemenu*, http://wyborcza.pl/1,75399,11676533,Ameryka_chce_wykurzyc_Al_Kaide_z_Jemenu.html.
- US Air Strike Kills Top Al-Qaida Leader in Yemen*, <https://www.theguardian.com/world/2012/may/07/us-airstrike-kills-al-qaeda-leader-yemen>.
- USS Cole Bombing Fast Facts*, <https://edition.cnn.com/2013/09/18/world/meast/uss-cole-bombing-fast-facts/index.html>.
- Worth R.F., Kasinof L., *Yemeni President Wounded in Palace Attack*, <https://www.nytimes.com/2011/06/04/world/middleeast/04yemen.html>.
- Yemen Air Strike Kills Three Qaeda Chiefs: Ministry*, <http://english.ahram.org.eg/NewsAF-CON/2019/39307.aspx>.
- Yemen Bomb Attack 'Kills at Least 26 People' in Mukalla*, <https://www.bbc.com/news/world-17164558>.
- Yemen Clerics Warn US to Stay out or Face Jihad*, <https://www.thenational.ae/world/mena/yemen-clerics-warn-us-to-stay-out-or-face-jihad-1.517630>.
- Yemen 2012 International Religious Freedom Report*, <https://www.state.gov/documents/organization/208632.pdf>.
- Yemen Humanitarian Emergency. OCHA Situation Report No. 9, 14 October 2011*, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/OCHA%20Situation%20Report%20No.9%20-%20Yemen%20Humanitarian%20Emergency%2014%20October%202011.pdf>.
- Yemeni Army Drives Fighters From Zinjibar*, <https://www.aljazeera.com/news/middle-east/2012/06/201261271339613508.html>.
- Yemeni Army Kills 35 Fighters in the South*, <https://www.aljazeera.com/news/middle-east/2012/05/2012524223323270426.html>.
- Yemeni Forces Kill Rebel Cleric*, http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3643600.stm.
- Yemen PM Returns to Sanaa after Treatment. Ali Mohammad Mujawer Returns from Riyadh Following Treatment for Wounds Sustained in June Attack on President*, <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/08/2011823191148771430.html>.
- Yemen: Reported US Covert Actions 2001-2011, YEM018, July 21 2011*, <https://www.thebureauinvestigates.com/drone-war/data/yemen-reported-us-covert-actions-2001-2011>.

Yemen Says Key Al-Qaeda Chief Said Al-Shihri Killed, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-19547768>.

Yemen's Leader Agrees to End 3-Decade Rule, <https://www.nytimes.com/2011/11/24/world/middleeast/yemen-saleh-transfer-power-deal-saudi-arabia.html>.

Yemen's Saleh Heads to US for Medical Care, <https://www.aljazeera.com/news/middle-east/2012/01/20121221525562988.html>.

Yemen Violence Leaves Scores Dead, <https://www.theguardian.com/world/2011/sep/24/yemen-clashes-leave-16-dead>.

CIVIL WAR IN YEMEN 2011–2012

Keywords: *armed conflicts, Yemen, national security, terrorist threats, combating terrorism*

SUMMARY

The author discusses the course of internal conflicts in Yemen in 2011–2012. Separatists in the south of Yemen and Shi'ite Houthi rebels in the north of the country caused a weakening of the central government. The meddling of Saudi Arabia in the internal affairs of Yemen and Al-Qaeda's terror threatened the national security and obstructed state functioning. Author also presents the matters of religion (conflict between religious communities: Sunni and Shia and its influence on the population of Yemen).